

IN DE SCHIJNWERPER

Jan ten Bosch: 'Toen zaten we tien dagen opgesloten in een tentje'

Op verzoek van Anke Borst (66) richten we de schijnwerper deze maand op haar man Jan ten Bosch (75), Weiver 20. Zijn plakboek 'Antarctische Expeditie 1966' ligt bij binnenkomst al klaar.

Wat hield uw reis naar Antarctica in?

Het was een Belgisch-Nederlandse expeditie van het KNMI, het Bureau voor Zuiver Wetenschappelijk Onderzoek (glaciologie, ionosfeer, topografie, geologie) in Den Haag en de Koninklijke Marine, waar ik als technicus werkte. We zijn met achttien man op 1 januari 1966 vanaf Kaapstad met de boot vertrokken, met aan boord 250 ton aan goederen, waarvan 1000 vaten brandstof. We zouden veertien maanden wegblijven, maar dan moet je voor twee jaar spullen meenemen, want de kans bestaat dat je niet direct terug kunt komen. Op de Pool zagen we shelves (muren van ijs) van wel dertig meter hoog, waar door eb en vloed regelmatig stukken vanaf braken. Hier zie je een foto met pinguïns. Die zijn nieuwsgierig en omdat ze geen angst voor je kennen komen ze zo naar je toe. Op de terugweg hebben we er veertig van meegenomen voor een dierentuin in Antwerpen. Op deze foto voerden we ze haring.

'We voerden die pinguïns haring'

Hoe was u daarbij gekomen?

Ik werkte aanvankelijk als technicus voor een oliemaatschappij. Veel op boortorens. Als scheepswerktuigbouwkundige was ik gespecialiseerd in motoren, stoommachines en -ketels. Ik werkte vrijwel permanent in het buitenland. Op mijn 24ste had ik daar geen zin meer in en moest ik alsnog in verplichte militaire dienst. Ik woonde bij mijn ouders in Assendelft en kwam bij de Marine in Den Helder terecht. Bracht ik bijvoorbeeld een bootje weg vanuit Zeeland naar Italië voor de Ocean Races. Daarna hebben ze een verzoek bij de commandant ingediend voor die Zuidpoolexpeditie. Na acht keuringen werd ik uit 160 gegadigden geselecteerd. Niet alleen je kennis, maar ook je lichamelijke en mentale gezondheid moeten goed zijn.

Wat heeft u tijdens die expeditie zoal meegemaakt?

Op de basis was het in huis +5 °C, waar we gewoon flanellen overhemden droegen. Toen we aankwamen was het buiten -15 °C en dat zakte midwinter tot -58 °C. Maar die kou went snel. Buiten smeerden we ons gezicht in met een dikke laag Niveacrème. Je wimpers bevroren, die worden helemaal wit. We zaten een keer bij de lanceerhut van de weerballonnen bij -25 °C in ons blote body in de luwte te zonnen. Maar het komt ook voor dat sneeuw die valt in de lucht al befrist. Voor die 'whiteouts' (dikke witte nevel om je heen, waardoor je soms je eigen hand niet meer kunt zien) moet je echt

oppassen. Dan moet je binnen blijven. Onze sledehonden bleven altijd buiten. Die moest je dan verzorgen via een koord om de weg weer terug te kunnen vinden. Een van die husky's heeft zonder dat we het wisten ook nog gejongd. Ach ja, die gaf je dan ook maar te eten. In de winter is het op de Zuidpool vijf maanden zo goed als donker. 21 juni is een keerpunt en dat wordt gevierd. Ik ben van oktober tot januari mee geweest naar de bergen, zo'n 1000 km naar het zuiden. En dan zit je nog enkele duizenden kilometers van de echte Zuidpool verwijderd, hè. Antarctica is groter dan Rusland en Europa samen. Daar hebben we met z'n zessen in een blizzard (sneeuwstorm) tien dagen in drie tentjes van twee meter opgesloten gezeten. Dat is wel heftig, hoor. Je kon je niet wassen of omkleden en moest je behoefte buiten doen. De honden bleven gewoon buiten liggen. Een van de mannen heeft zo'n hond nog mee naar huis genomen, maar dat was geen succes. Die was gewoon te wild van aard.

Heeft het u beangstigd dat u daar überhaupt niet weg kon?

Nee, je denkt er niet aan dat je iets zou kunnen krijgen. Het enige dat we meemaakten waren bevriezingen, vrij veel zelfs. Alleen de kok, die kon er geestelijk niet meer tegen. Die was na de winter de weg kwijt. Maar hij kon niet weg.

Hoe was toentertijd het contact met het thuisfront? Je mocht een keer per maand een telegram sturen van 40 woorden en als de atmosfeer het toeliet mocht je in de wintermaanden een keer in de maand zes minuten bellen. Dat ging middels een antenne van 900 m lang en via Kaapstad en Brussel met 'hallo over'. Omdat dat niet altijd lukte heb ik in totaal misschien drie keer kunnen bellen.

Heeft de reis u veranderd?

Ja. Je bent op elkaar aangewezen en moet het met elkaar zien te rooien. In mijn werk had ik een leidende functie. Dus je wordt daarna wat milder en gaat meer relativiseren.

Wat bent u daarna voor werk gaan doen?

Ik ben voor mezelf begonnen; heb een bedrijf gestart in de werktuigbouw en de elektrotechniek. Maar toen ik uiteindelijk zestien man personeel had vond ik dat niet meer leuk. Ik wilde weer zelf met mijn vak bezig zijn en ben de laatste vijftien jaar als een soort zzp'er voor een bedrijf gaan werken.

Hoe bent u in Westzaan terechtgekomen?

Mijn vader werkte ook bij de Marine. Hij is tijdens de mobilisatie met een vliegtuig neergestort en werd afgekeurd. Toen is hij op Schiphol als vliegtuigmaker gaan werken en zijn we in Assendelft gaan wonen. Ik fietste hier altijd langs naar school en dacht: als ik ooit op het Weiver zou kunnen wonen, graag! En dat bevalt nog steeds heel goed. We lopen de deur niet plat, maar we maken met burens graag een praatje en drinken soms een glaasje wijn bij elkaar. Vijf jaar geleden hebben wij hier een tuinfeest gehouden.

Heeft u ook kinderen?

Uit mijn eerste huwelijk heb ik een zoon, een dochter en een kleinzoon. Anke heeft een dochter. De kinderen waren al de deur uit toen wij 25 jaar geleden gingen samenwonen. Wij samen hebben geen kinderen. Anke is medisch secretaresse in het BovenIJ ziekenhuis geweest.

Heeft u ook hobby's?

Ik werk graag met mijn handen en heb een opleiding tot edelsmid gevolgd. Ik heb heel mooie dingen gemaakt. Maar een paar jaar geleden begonnen mijn handen zodanig te trillen dat het niet meer ging. Ik heb wel wat verkocht, maar wat nu uit India komt is veel goedkoper. Het was hobby dus ik deed het niet om het geld. Nu lees ik meer en heb ik mij verdiept in de VOC-tijd. En we hebben een camper en zijn soms drie maanden van huis. We zijn veertig jaar na mijn expeditie op 23 juni op de Noordkaap geweest. Het was er 24 uur licht en daar was het ook feest. Het reizen zit mij echt in mijn bloed, hoor. En ik hou van de stilte.

Wat vindt u belangrijk in het leven?

Geluk. En ik ben gelukkig. Maakt niet uit of je arm of rijk bent. Je wordt met niks geboren en je gaat met niks weg. En waar mijn bed staat zal me worst zijn.

Marijke van der Pol

